

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik
minden héten egyszer
szombaton, egy íven.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: DEBRECZEN, KOLLÉGIUM
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Előfizetési ár
egész évre 10 arany korona
félévre . . . 5 arany korona
Egyes szám ára 25 arany fillér

Egy érdekes munkálatról.

(A Pappszász-féle bizottság előterjesztése.)

Mielőtt megjegyzéseimet tovább folytatom, helyesbítenem kell előző cikkemnek egy sajtóhibáját. Ott ugyanis az olvasható, hogy „1919-ben egyházkerületi közgyűlés egész éven át nem is volt”. Ez helyesen így hangzik: 1919-ben a *kollegium ügyeit tárgyaló* egyházkerületi közgyűlés nem is volt. Az azon év május 7-én tartott közgyűlés ugyanis csak a rendkívüli intéző bizottságot alakította meg s a püspök jelentését vette tudomásul, a további ügyek tárgyalását pedig rábízta a rendkívüli intéző bizottságra. Természetes, hogy ez a sajtóhiba cikkem azon érdemi állítását, mely szerint az egyházkerületi közgyűlés a neki tulajdonított határozatot nem hozhatta, egyáltalán nem érinti.

Visszatérve most már magára a bizottsági munkálatra, abban azon való csodálkozást olvasunk, hogy a kollégiumnak a várostól adott tűzifa természetben kiszolgáltatása iránt nem történtek elhatározó lépések. A város ugyanis azon 150 meg 162 és 15, összesen 327 méteröl fa helyett, melyet a kollégiumnak, részint az iskolai helyiségek fűtésére, részint a konviktus céljaira, részint pedig a tanárok javadalmára, régi idő óta szolgáltatott, egy idő óta a faárát fizette és pedig egy 1912-ben történt megállapodás szerint ölenként 32 koronával számítva. Ennek a megegyezésnek az volt az oka, hogy akkor sem tudott már a város a maga erdejéből elég fát kitermelni s így állapították meg a megváltási összeget az akkori faárak szerint. A kollégium részéről később, mikor a faárak felemelkedtek, kísérlet történt az összeg fel-emelésére, de eredménytelenül. A bizottság tehát ezt kifogásolja s azt proponálja, hogy egyrészt szükség esetén per útján is követel- tessék a várostól a fa valóságos értéke és pedig a multa vonatkozóan is, másrészt, hogy állapítsák meg az ezen ügyben eljáró vezetőség anyagi felelőssége.

Itt a bizottság részéről elmondottakban nagyon sok igazság is van. De nagyon sok té-

vedés is. Így példának okáért súlyos tévedés van a kiszámításban. A bizottság ugyanis meg-állapítván, hogy 150 öl fát mindenesetre termé- szetben kellene kiszolgáltatni, ennek a fameny- nyiségnek az értékét ma 270 millió koronára teszi. Holott a tűzifa ölenek az ára ma Debre- cenben ölenként 680.000 korona lévén, 150 öl fa ára csak 104 millió koronát képvisel. Ez is nagy summa, de komoly munkálatban egyet- len tételnél 166 milliót tévedni mégis csak sok. A többi 177 öltre nézve concedálja a bizottság a megválthatóságot s ezt az eredeti ár figye- lembevételével 108.324.000 koronára teszi, ölenként 36 koronát számítva. Holott a meg- váltási ár nem 36, hanem 32 koronában volt megállapítva s így a valorizált érték 17 eze- res szorzószámmal is csak 96.285.000 koro- nát tesz, a reális szorzószámmal pedig 82 mil- lió. No, ez még aránylag csekélység.

A fa árának 32 koronával megállapított értéke be kombináltatott abba az összegbe, amelyet a város a kollégiumnak az egyetem megnyitása utántól kezdve is adott. Ebben az összegben van többek közt az a summa is, ame- lyet a város az akadémiai tanszakok fennállása idején három jogi és három bölcsészeti tanszék fenntartására fizetett s amelyeknek kiszolgál- tatását a város, tekintettel arra, hogy ezeket a tanszékeket immár nem tartja fenn, az egye- tem megnyitása utánra meg is tagadhatta volna. Az egész összeg mindenestül mintegy 60 ezer koronát tett ki. A bizottság nem vett tudomást arról, hogy ezt az összeget a város már 1923-ról jelentékenyen magasabb összeg- ben szolgáltatta, 1924-ben megint tovább emelte. Arról azonban a bizottság is értesült, hogy a kollégiumi segílyt a város 1925-re félösszegig aranykoronában fizeti. A számításo- kat azonban ezzel kapcsolatban nem tette meg. A majdnem 30 ezer aranykorona ugyanis, amit a város már tényleg felvett a költségvetésébe, a bizottság által használt szorzószám szerint 510 milliót tesz, vagyis legalább 300 millióval töb- bet, mint a fának helyesbített értéke. Ez a há- romszáz millió marad tehát azokra az egyéb hozzájárulásokra, amelyek közül 33 ezer ko-

rona tisztán jóindulatból adott levén, a többi 16 ezer korona vehető csak szorosan számításba. Ez pedig 17 ezeres szorzószámmal 272 millió koronát tesz. Vagyis a város már az 1925. évben annak az összegnek a kivételével, amit az immár fenn nem tartott tanszékekre ajánlott meg, minden hozzájárulást, nem is fél, hanem egész összegig valorizáltan ad meg. Arra pedig, hogy a fenn nem tartott tanszékek után ajánlott összegeket is valorizálja, aligh lehetne bírói úton kötelezni. Így itt az adott tanács a jövőre nézve legalább is elkésett. A múltat illetően pedig azt hiszem, bajos volna olyannak minősíteni a rossz konjunkturából eredő kárt, hogy amiatt a „vezetőség” felelősségét kimondani lehessen.

Érdekesnek találom, hogy míg a városi segélyeknél ilyen messzemenő konzekvenciákat von le a bizottság, arról nem vesz tudomást, hogy a debreceni református egyház, amely pedig szintén bizonyos természetbeli járandóságok, nevezetesen tanári lakások visszabocsátása fejében vállalt magára bizonyos szolgáltatásokat, ezeket éppúgy nem, azaz hogy sokkal kevésbé valorizáltan teljesíti, mint a város.

Ugyancsak a várossal való szerződést kifogásolja a bizottság a Fűvészkertnek a Dérimuzeum részére való átengedéséből kifolyóan is. Azon, hogy az átengedés helyes volt-e, vagy nem, lehet vitatkozni. Én magam például az igazgatótanácsban ellene szoltam és ellene szavaztam az átengedésnek. De az egyházkerületi közgyűlés, igen tiszteletreméltó okokra tekintettel, az átengedés mellett döntött, és az alapfeltételeket megállapítván, a szerződés megkötését az egyházkerületi elnökségre bízta. A gazdasági tanács bizonyos kívánságokat fejezett ki a szerződés tartalmát illetően, de ezek a kívánságok az egyházkerületi közgyűlés határozatával szemben természetesen nem köthették az egyházkerületi elnökséget. Most a bizottság mégis azt akarja inkvizíció tárgyává tenni, hogy ki felelős azért, mert a gazdasági tanács minden óhajta nem teljesült. Egészen sajátzerű állásfoglalás a gazdasági tanácsot az egyházkerületi közgyűlés és az elnökség felé emelni. Azt pedig, hogy vannak-e fagy és egyéb okokból származó károk, meg hogy az épületek átvehető-e, természetesen a gazdasági tanács feladata megállapítani s erre külön intézkedés nem kell. A tiszadadai ingatlan haszonbérbe adása körül is van egy pár tévedés. Így nevezetesen, hogy Molnár előbbi haszonbérlet 1920-ban hagyta el a haszonbérletet és 1921-ben adatott ki a birtok holdankénti 40 kg. szemért. Ezzel szemben tény az, hogy Molnár 1919-ben ment ki. A 40 kg.-ért való haszonbérbeadás pedig 1920-ban történt, tehát olyan időben, amikor a bérleteket egyáltalán nem keresték feltűnő módon, sőt ellenkezőleg. A

bizottság csak a nem kellő meghirdetésnek tulajdonítja, hogy a „kitűnő” birtokra csak ajánlattevő akadt. Ugyanerről a kitűnő birtokról azonban a bizottság néhány sorral fentebb megállapítja, hogy az előző bérlő teljesen elhanyagolta, az épületek leromlását elősegítette, sok fát kivágott s a földeken ma is látszik a hiányos művelés. Az ilyen elhanyagolt birtokért a lehető legrosszabb időben szükségessé vált bérbeadásakor elkért valóban csekély haszonbér a bizottság a mostani haszonbér egyhatodrészesnek mondja, ami, tekintve, hogy a mostani bér 165 fg., némi túlzás. Viszont azonban azt is meg lehet állapítani, hogy az a minimális haszonbér is mihtegy ötszöröse volt annak, amit Molnár fizetett volna, ha a szerződésből ki nem ugrik. A bizottság szerint az ajánlatnak ilyen körülmények közt elfogadása a legnagyobb tájékozatlanságra vall és arra, hogy e kérdésben az ügyészi jogi vélemény teljesen elmaradt. Ezt az utóbbi állítást nem tudom, mire alapítja a bizottság. Az ügyész állandó szavazati joggal is bíró tagja volt az ezen kérdésben döntő gazdasági tanácsnak. Jogi véleményét érvényesíteni módja s minden bizonynyal kötelessége is volt.

Ami ezzel az ügygel kapcsolatban a bizottság jelentésében még foglaltatik, azt az igazgatótanács jelentései alapján az egyházkerületi közgyűlés már sokszor és behatóan tárgyalta. Épen ezekre a tapasztalatokra tekintettel nem tartanám kívánatosnak, ha a gazdasági tanácsnak, vagy bármely szervének a dadaí ingatlanok körül az eddiginél szélesebb és önállóbb hatáskör biztosíthatnék. A tapasztalat azt bizonyítja, hogy az igazgatótanács fokozott ellenőrzésére szükség van.

A kollégiumi főépületnek az egyetem által használt helyiségeire nézve a megfelelő bérterítés kieszközlése folyamatban van. Ennek lassú előhaladása nem a kollégiumi hatóságokon múlik. De az talán mégis túlerős fellépés volna, ha az állammal szemben addig, míg az egyezkedés lehetősége meg van, bírói útra lépniénk.

Arról, hogy a kollégium bentlakási szobák tekintetében a jelentés nem szabatos képet ad, előző cikkemben már szoltam. Az, hogy a diákoknak külön tanulótermük legyen, valóban nagyon kívánatos volna. De a bizottság által erre a célra kijelölt helyiségek akkor sem volnának elegendők annyi tanuló számára, ha mind valóban rendelkezésre állnának is. Pedig pl. az internátusi fogadószoba a tanárképző-intézet előadó terme; a konviktusi igazgatói iroda tényleg a diákok nagy száma miatt ebédli teremnek van befogva; a tanítóképző-intézet ifjak olvasóterme éppen a bentlakosok szükségletére szolgál; a kollégiumi igazgató szobájára nemcsak az ő számára van szükség, hanem kisebb bizottsági ülések és elnökségi tanácsko-

zások céljaira is; az „igazgatótanács előadója által elfoglalt“ szoba két öl hosszú és két öl széles, parányi helyiség, melyre az igazgatótanácsi iratok elhelyezése végett mégis csak szükség van és így tovább. De mindezekről eltekintve is, a fegyelem teljes felbomlására vezetne, ha a tanuló szobák ilyen szanaszéjjel, apró helyiségekben s a lakószobáktól távol rendeztetnének be. Itt még csak azt kívánom megjegyezni, hogy a bizottságnak az az óhajta, mely szerint a bentlakosok felügyeletére tanárok alkalmaztassanak, évekkor ezelőtt teljesebbé ment, s ma két gimnáziumi és egy tanítóképezdei tanár lakik benn a kollégiumban, akiknek segítségére vannak a felügyeletben az esküdtfelügyelők.

A konviktusra vonatkozóan a bizottság javaslatának lényeges része az, hogy az ifjúság ellátása bizassék vállalkozóra. Aki valaha látta az ellátásnak vállalatba adás útján teljesítését, az ilyenre nem gondol. Az, hogy a konviktus nem előnyösen szerzi be az élelmicikkeket, s röviden megmondva: nagyban vásárlásnál kicsinybeni árat fizet, olyan súlyos vád, mely valódiság esetén a legkegyetlenebb megtorlást érdemelné. A konviktusi bizottság azonban erre a vádra vonatkozóan részletes és minden cikkekre kiterjedő kimutatással válaszol, melyből kitünik, hogy a jelentésnek ez a tétele, a félhivatalos nyelven szólva, légből kapott koholmány. Mindenesetre jól tette volna a bizottság, s ezzel tartozott volna a megvádolt konviktusi igazgatónak is, akinek a kollégium szolgálatában négy évtizedet meghaladó, kiválóan nagy érdemei közismertek, de tartozott volna önmagának is azzal, hogy mielőtt ilyen kérlelhetetlenül súlyos vádat papírra vet, részletesen informálódott volna a konviktusi igazgatónál, vagy bizottságnál, ahol a részletes és okmányokkal igazolt adatok rendelkezésére állottak volna.

Lehet, hogy a konviktusi ügymenet iránti ezen ellenszenv, mely még azt sem engedte meg a bizottságnak, hogy adatai helyességéről az arra mégis csak legilletékesebb helyen tudakozódják, pusztán onnan ered, hogy sokalják a konviktus részére a kollégium és az egyházkerület részéről adott segélyt. Pedig a gyermekek gyomrától nem szabad sajnálni a pénzt, és talán a bizottság tagjai közt is van olyan, aki a maga tapasztalatából tudhatja, hogy milyen keserves, ha a gyermek nem lakhatik jól... és milyen nagy áldása a kálvinista iskoláknak, hogy szegény fiúkból embert nevel. Csudálom, hogy míg a bentlakásnál igen kívánatos, de sajnálatra ezidőszerint meg nem valósítható jobbitásokat sürget a bizottság, addig a koszt jószágának lehetőségét elvonná a segélyezések megszüntetésével.

De lehet, hogy nem is éppen ez a magyarázat. Talán a konviktust vezető nagyérdemű igazgató felől kapott nem helyes és nem ked-

vező információkat a bizottság s azért bizalmatlan. Erre az utóbbi feltevésre enged következtetni az a másik súlyos panasz, amelyet ugyanő ellene, mint a tűzifabeszerző-bizottság elnöke ellen, emel a jelentés következő pontja kilenc vagon tűzifa ügye címe alatt.

Itt az van előadva, hogy az „egyházi ügyek vezetősége“ 1923 júniusban 15 millió korona árú tűzifát vásárolt, azonban a szállítás körül zavarok történtek s végül is 9 vagon leszállítása elmaradt. Mindez igaz. Csak azt nem mondja el a jelentés, hogy a szállítás körüli zavarok onnan származtak, hogy a román kormány éppen ezen szállítási szerződés megkötése után megtiltotta a fakivitelt s így a vállalkozónak valóban nem állt módjában szállítani. A bizottság jogász tagjai tudják, hogy ez vis major. Mikor a szállítás lehetősége újra megindult, akkor már Debrecenben egymillió koronáért lehetett csak egy vagon fát venni. A kollégiumi igazgató tehát egészen helyesen járt el, amikor a kifizetett 15 millió korona fejében elfogadott 51 vagon fát a kikötött 60 helyett, mert különben a kollégiumnak igen nagy kárt okozott volna. — Hogy ez mennyire jó üzlet volt, 293 ezer koronáért kapni fát egy millió korona helyett, az mutatja, hogy akkor a kollégiumi tisztviselők is valamennyien kérték, hogy az eredeti kötésnél magasabb árú fában részesedhessenek. — Persze, még jobb lett volna, ha a fát nem 293, hanem az eredeti kötésnek megfelelő 250,000 koronáért lehetett volna kapni. De számításba véve az előbb említett vis majort, kérdés, hogy a per vezetett volna-e eredményre. S ha igen is: kártérítéssel sem a kollégium, sem a tisztviselők nem tudtak volna füteni. Azt pedig a bizottságnak nem jogász tagjai is alighanem tudják, hogy a teljesítésre irányzott per is, ha a kötelezett csak nem teljesít, kártérítésre fordul.

Ilyen körülmények közt nem igazságos a jelentésnek az az előadása, hogy a kollégiumi igazgató úr „méltányosságából belenyugodott a veszteségbe“, s még kevésbé indokolható az a leckéztetés, mely szerint: üzleti kötések effektuálása körül közintézetnél nem lehet szó s hogy a „kollégium minden fillére olyan magasztos célt szolgál, amelyet attól elvonni, vagy annak elvonását elnézni, a bűn határát érinti“.

Szerencse, hogy Karai Sándorról, talán a bizottság tisztelt tagjait kivéve, az egész egyházkerületi közgyűlés minden tagja s azokon kívül is a kollégium iránt érdeklődő minden ember jól tudja, hogy éppen ővele s az ő téveivel szemben ilyen tanácsadásra, vagy kitanításra nincs szükség. Végezné bár csak minden magyar ember felényi pontossággal, lelkiismeretességgel és puritán becsületességgel s ismét csak csekély hányadrésznyi hozzáértéssel és tisztalattal a maga kötelességeit, mint ahogy Karai Sándor negyven egy pár esztendő óta

végzi: nem kellene aggódnunk Magyarország jövődjé miatt.

Ez a minden tekintetben példaképpen szolgálható embert egyházunk bármelyik tagja — s ez legkevésbé sincs kisebbitésükre mondva — inkább követésre, mint kioktatásra állíthatná maga elé.

Sz. Kun Béla,

egyházkerületi tanácsbíró.

Iskola

Kerekes Ferenc pedagógiai levelei.

Ime, az az egész küzdelem két emberöltő mulva jut oda — pontosan oda! — ahol az Urnak 1817-ik évében már szerette volna látni Kerekes a latin nyelv tanítását. Csengeri könyve annyiban is közel jár Kerekes szelleméhez, hogy „furesa olvasmányokat” is ad, melyekről azt mondja, hogy „csemege gyanánt szolgálnak”.

Persze, Csengeri nagyon élesen állította be a kérdést s nagyon következetesen igyekezett végigvezetni a gyakorlatban. Nehézségei azonnál megmutatkoztak. El is hagyott sok mindent a későbbi kiadásokban. Ha még egyet meg tett volna, nevezetesen a csemegeken kívül az egész olvasmányanyagot kieserítte volna, nézetem szerint kitűnő feldolgozási módszerével talán a világirodalomban is páratlan tankönyvvé válhatott volna. Én ugyanis végigmentem tanulói pályám alatt mind a három jellegzetes szövegen: édesatyám gondosságából már gimnáziumba menetelem előtt elkezdtek tanítani latinra; hirtelenében valami istenekkel kezdődő olvasókönyv volt a kéznél. A hideg rázott, valahányszor rákerült a sor a „Vesta et Minerva deae sunt” etc. megállapításokra. Mit tudtam én mi az? Hála Istennek, hamarosan megtudtuk, hogy leendő iskolámban nem ezt használják, így vége szakadt gyötrelmeimnek s felváltotta „az Atkinson-Pearcy — Geréb — Morvay-féle kis Latin Nyelvkönyvben való végtelen gyönyörűség. Ez kellett nekem: kis római cimborámnak minden gondolatát, lépését megértettem s vitt magával a római élet minden zegébe-zugába. Remek, színes képek (bár ne felednék már a többi tankönyvírók sem) lekötötték sokszor rikkító színezésre vágyó gyermeki lelkemet. Most visszatekintve mondhatom, hogy a régiségtant nem is nagyon kellett utána tanulnom a felsőbb osztályokban. Ismertem már a római életet. Csak megszerezni kellett. Még gimnazista koromban volt alkalmam aztán instruálni egy gyermeket Róma történetét tárgyaló latin olvasókönyv alapján. Bizony, nem láttam én annál valami nagyobb kíváncsiságot, sőt mennél jobban haladtunk, annál kényelmetlenebb lett neki a sok név és eladdig neki teljesen ismeretlen és fonáknak tűnő dolog. Az a sok emberi gonoszság, gyilkolás, agyonverés sem üde, optimista gyermeki léleknek való, amint-hogy nem tudom megérteni azt sem, hogy az Atkinsonék könyve is mért tárgyalja a koresmát

vagy 8 olvasmányon át. Egyéb részletkifogásaim is vannak, pl. a mutató névmások (!) szerencsétlen olvasmánya, de azért pedagógiailag ezt a könyvet tartom legjobbnak. Még ennek a tanulása nyomán, beszélgetni vágyásom, magyarról-latinra fordításom közben ötlött eszembe az, amit Csengeri ki is fejez: mért nem tudhatom én a legegyszerűbb s legmindennaposabb fordulatokat. Fordítás közben is jobban szerettem a szótárban tanult, akár-milyen kivételes alak bármily kapcsolatban való alkalmazását, mint a declinálás, coniugálás utján való keserves kikövetkeztetését.

Ez nem képzelődés: nagyon is eleven élmény, aminthogy a többi tárgyról is el tudnám mondani pontosan a tapasztalataimat, érzéseimet. Első gimnazista koromban elhatároztam, hogy tanár leszek s ettől kezdve folytonosan töprengtem a magam módján tanítási kérdéseken. Rajongtam egy tanáromért, bosszankodtam egyik-másik vezetőnk homályos, vagy száraz, nem nekünk való magyarázatán. S ebben nem állottam magam. Óh igen, a gyermeknél nincs jobb megítélője a tanár munkájának! Jó volna, ha az a sok iskolából kikerült ember nyilatkoznék tanulási élményeiről, jóról, rosszról egyaránt. Ez lenne a kísérleti pedagógiai legbecsesebb anyaga.

Sajnos, egyelőre csak magamon tudtam ezt alkalmazni s a legnagyobb elfogulatlansággal tehetek bizonyosságot a Kerekes Ferenc tanai életrevalóságáról, sőt megfellebbezhetetlenségéről. Latin nyelvi módszere is olyan, amellyel messze megelőzte korát. Érdekes összevetni pl. a korához képest szintén kiváló magyar rendszeres neveléstani művel: Szilasy tíz évvel későbbi Neveléstudományával: mennyire szánalmasak, semmit mondóak tanácsai a latin nyelv tanítását illetőleg! (I. 329. lap).

(Folytatjuk.)

Dr. Törös László.

Közélet

Egyesült erővel!

Nagy figyelemmel olvastam e lap 13-ik számában ily címen megjelent vezércikket. Szórol-szóra alá írom, hogy minden közös cél és szándék megvalósításánál „kétszer akkoránál is több erkölcsi és anyagi sikert biztosít az egy akarat”.

És, hogy sok nagy jelentőségű kérdésben oly sikertelen a megmozdulásunk, hogy a kecskeméti jogakadémiának országos református jogakadémiává való nyilvánítása s a tankönyvek egységes kiadásának és egyházi életünk egyéb más dolgainak kérdésében nem értük és nem érhetjük el a békés és boldog fejlődés kívánatos eredményeit, az annak a kétségtelen bizonyítéka, hogy egyházi közéletünkben egységről, mint ki- és befelé ható építő erőről beszélni alig lehet! Ami kívülről látszik, az nem egyéb, mint száraz keret, melyet belső tartalommal, lélekkel nekünk ma élő nemzedéknek kellene kitölteni. S hogy az e tekintetben felmutatható eredmény nem megnyugtató, annak két nagy oka van:

Az egyik, hogy érzésben, gondolatban, a célok megvalósítására való törekvésben olyan igazán egygyé, szeretetben naggyá, a maunk tömegerejéhez méltóan erőssé és számottevővé nem igen igyekszik senki sem tömöríteni bennünket. Ezekben a nemcsak szegény hazánkra, hanem kálvinista egyházunkra is sorsdöntő nehéz időkben mi olyan szürke hétköznapi életet élünk, mintha nem volna más hivatásunk és rendeltetésünk, mint a reánk vonatkozó, kívülről irányított kormányrendeletek tudomásul vétele és azoknak ellenvetés nélküli végrehajtása. Ma már nyilván megállapítható, hogy gyülekezeteink teherbíró képessége az utolsó próbákat állja, s ha még egy újabb megterheléssel járó intézkedés jön; pedig a tanítói fizetéseknek az iskola fenntartókra még nagyobb mértékben való áthárítása egészen közletről fenyeget akkor, ha csoda nem történik, egyházaink legnagyobb része kénytelen lesz iskolái további fenntartásáról részben vagy egészben lemondani, és ez a lelkeknek előkészítése nélkül másként nem is lehet. És hogy a teher évről-évre nő, ennek oka a falusi gyülekezetek felfogása szerint, vagy a lelkész, vagy a tanító, akikkel szemben az évek óta napirenden lévő fizetésrendezés kérdése miatt a legtöbb helyen alig gyógyítható mértékig meglazult az egyháztagok bizalma és szeretete! És ha számításba vesszük a baptizmus, nazarénizmus, üdv hadserege, és más szektáknak ma már nem lappangó, hanem nyíltan fellépő erős megmozdulását, akkor látjuk döbbenetes valóságában azt a nagy veszedelmet, amely ez oldalról az anyaszentegyházat fenyegeti! Az ezek ellen való védekezésben kellene elsősorban egynek és legyőzhetetlenül erősnek lennünk. Ami a hivatalos kormányzást illeti, bizony e tekintetben sincs meg a kívánatos egység. Még csak annyira sincs meg, hogy tételes törvényeink mikénti alkalmazására minden esetben biztos irányítást kaphatnánk vagy adhatnánk! Nincs egység az egyházi közérdekek szolgálatában sem. Sablonos, taposott úton járunk; nincsen bennünk elég lelki frissesség és készség, hogy új, eredményesebb, célravezetőbb, hasznosabb meggyéket vágjunk anyaszentegyházunk közös érdekeinek munkálásában. Nagy baj az is, hogy rossz szemmel nézzük egyesek önállóknak látszó törekvéseit. Pedig ha valaki új gondolattal jön és annak megvalósítására törekszik is, az még nem tekinthető mindig oly külön akciónak, mely a közös érdekekben létrejött megállapodások gyengítésére törekszik. Ilyenek csak abban az esetben minősíthetők, ha nagyobb értéket nem kínálnak és nem visz a közös egyházi érdekek megvalósításához. Mert én pl. a fel említett tűzbiztosítási kérdéssel kapcsolatban nem abban látom az egység erejét, hogy minden egyház egy intézetnél biztosít s az intézet a nyereségből az egyh. ker. egyes intézményeinek is ad valamit, hanem abban, hogy az egyházak éppen az „erők egyesítésének“ elve alapján, magok oldják meg ezt a kérdést. Hogy ez mily erő forrás, az akkor állapítható meg teljesen, ha figyelemmel átvizsgáljuk 4—5 elmúlt évtized elszámolását, amelyből

kétségtelen megállapítást nyer, hogy amikor az egyházi épületek legnagyobb része zsúp, nád, zsindey, tehát könnyen éghető anyagokkal volt fedve, a biztosító intézet a beszédett díjaknak átlag 10—12%-át fizette ki kártérítés címén, de a rendelkezésemre álló adatok szerint a legcsapósabb esztendőknél sem fizetett többet az azon évben beszédett díjak 65%-nál. E tekintetben a kockázat még kedvezőbb ma, amikor az épületeink legnagyobb része cseréppel-eternttel, és bádoggal van fedve. Hogy e címen mily nagy összeget veszít el egyébként is minden oldalon anyagiakkal küzdő egyházunk, azt akkor látjuk meg összegszerűen, ha a beszédett évi díjból az egyházi épületeknél több millióra értékelhető 10% átlagos kártérítési összeget levonjuk és a fenn maradó 90%-ot egybe vetjük azzal az összeggel, amit majd a Fonciere fizet egy évi elszámolás után az egyh. kerületnek. Megjegyzem, hogy az említett „komoly agitáció“ nem is az egyh. ker. szerződés ellen folyik, hanem a belkörü tűzbiztosítás érdekében, mely ha az összes egyh. kerületekbe megvalósul, beláthatatlan anyagi erőforrás lesz anyaszentegyházunk felvirágoztatására és boldog fejlődésére. — Véletlen körülmények folytán került személyemmel kapcsolatban sötétebb megvilágításban ez az ügy, amellyel pedig soha nem kívántam más célt szolgálni, mint a belkörü tűzbiztosítás megvalósítását. Mert a kérdés áttekintése során arról győződtem meg, hogy a belkörü biztosítás egyetemleges megoldásával a befolyó díjak kellő gyümölcsösztetésével, egy olyan jótékonyági intézményt létesíthetnénk, amellyel egyházi életünk igen sok régóta vajudó kérdése az anyagiak tekintetében megoldást nyerhetne és az egyh. kerületek is többszörös mértékben megtalálhatnák a maguk haszonrészesedését! A cikkirő szó szerinti kijelentésével kezdtem s azzal fejezem be, a talán sokaknak lelkében visszhangra találó néhány gondolatot: „más ügyeinkben is minden téren ugyan ezt fogják tapasztalni, ha mernék kísérletet tenni.“ Vezéri jelszót kérünk és várunk!

Bartha László
esperes.

Kivonat

a szatmári református egyházmegye 1925 április 16-án Fehérgyarmaton tartott közgyűlése jegyzőkönyvéből.

18. szám.

Esperesi jelentéssel kapcsolatban határozottat.

4. Főtiszteletű és Méltóságos dr. Baltazár Dezső püspök urat, amerikai önfeláldozó útjáról való hazatérése alkalmából igaz szeretettel és az elért óriási sikereket megillető tisztelettel köszönti egyházmegyei közgyűlésünk.

Munkában és türelemben egyaránt gazdag eredményekben utólrhetetlen életére az Örök Kegyelemnek annyi áldását kéri; hogy meglátván, megérezze mindenenek s még ellenségei is bizonyosságot tegyenek: Bizony ez az ember igaz vala.

Harangavatus Vasmegyeren.

A Nyírség rónaságának északnyugati peremén, ott, ahol ez az ős erőtől duzzadó gazdag „Tiszahát” igézetesen szép tájaival ölelkezik, a honfoglaló ősök egyikének, „Megyernek” egykori kedvelt pihenő helyén, Vasmegyeren, vagy a régi krónikák szerint „Felmegyeren”, az Úrnak 1925. évében virágvasárnap feledhetetlen emlékeztető, bensőségteljes ünnepély folyt le. A vasmegyeri református egyház ekkor avatta fel s adta át rendeltetésének az újonnan öntött, mintegy 470 kg. súlyú, kellemes zengésű harangját. Bár a tavaszi élet bűbajos hangulatát kissé kellemetlenül befolyásolta a hirtelen támadt zúgó északi szél, mégis a szomszédos községek hithű s megértő kálvinista lakói valóságos rajokban érkeztek az ünnepi fényben úszó községünk falai közé. Lelkesedésükkel, őszinte érdeklődésükkel mintegy fokozták azt a magasztos várakozást, melyet Vasmegyer népének kicsinyje és nagyja fűzött az óhajtvá várt harangszentelési ünnepséghez!

A biztató jelek közt induló ünnepség fél-tíz órakor vette kezdetét a *Jövel Szentlélek Úr Isten* kezdetű ének elénekülésével, melynek zengzeties hangjában mintegy 2000 ember könnyörgése szállt az eget Urához! Ezt követőleg a helybeli vegyes énekkar adta elő kellő biztossággal s áhitatot keltőleg az új énekeskönyv 100. dicséretét. A szívek mintegy kitérültek a messzezsengő éneklés hatása alatt s midőn a nyirturái egyház nagy buzgóságú lelkésze, *Veres Károly* megállt az új harang előtt, hogy avató imáját és beszédjét megtartsa, a gyülekezet, mint a mező az áldásos esőt, úgy szívta magába a tartalmas alkalmi igéket. A felavatás megható cselekménye után érces, messze hangzó szavakba öltözteti *Dócs Sándor* helybeli földműves atyánkfia az Amerikába vándorolt honfitársunk, de lelkileg mindig közöttünk élő *Balázs Lajos* toledói gyári munkás erre az alkalomra írt hatásos költeményét, alkalmi üdvözlését! Alig szállnak be a meghatótt keblekbe az alkalmi költemény befejező, erős magyar hitre valló szavai, a vegyes énekkar lebilincselő, hatásos előadásában felzendül az „Örök Isten merre, merre vagy” kezdetű megható egyházi énekünk.

Minden mozzanatában megható, szinte fel-emelő volt ezután a harangnak a keresztszülék, *Vas Ferenc* főgondnok és neje *Szűcs Mária*, vasmegyeri ifj. *Megyery Pál* földbirtokos és neje általi megkoszorúzása. Ifj. *Megyery Pál* rövid, de gondolatokban bővülködő beszéd kíséretében koszorút helyez a toronyba felszállni készülő harangra; úgyszintén *Vas Ferenc* és neje is odahelyezik az ébredő tavasz nyiló virágaiból font ékes koszorút. A keresztszülök talán még le sem vették áldó kezeiket a virá-

gokkal borított harangról, már is emelkedik, megy rendeltetése helyére, fel a magasba, hogy érc nyelvvel hirdesse időtlen időkig az istenfélelem, a haza és emberszeretet igéit! Mig méltóságteljesen emelkedik fel a harang, mindig közelebb rendeltetése helyéhez, a sokaság ajkán felzendül a Hymnusz egekbe szárnyaló hangja, melybe híven olvad bele a sokaság törhetetlen hite és jobb jövő felé mutató élő reménysége!

A toronyban való elhelyezés után ünnepélyes, komoly, tiszta zengő hangon hívogatólag megszólal az új harang, hogy az Úr házába hívogassa azokat, kik éheznek és szomjúhozak az Igazságot! Mint a nagy vizek árja, úgy özönlik a hívek serege a templom tornácaiba, hogy ott őszinte odaadással hallgassa *Görömbei Péter* nagykállói lelkész széles alapokon nyugvó és hatalmasan felépített alkalmi beszédét! — Beszéde lelki megnyugtatót támasztott s hatásos eszköznek bizonyult a tökéletesedés nagy munkájának az elvégzésében! Igazi áhitatot keltő volt *Jónás Ferenc* kemecsei tanító szóló éneke, melynek lágy zengésében hű kifejezést nyert az Istent imádó ember gyermeki odaadása s őszinte megalázkodása.

A templomban el nem helyezkedhető sokaság tekintélyes részének kint a szabad ég alatt *Kiss Pál* tiszarádi lelkész, a komoly és eszményies törekvésekben gazdag ifjú atyánkfia hirdette az ígét.

A harangavatussal kapcsolatos vallásos cselekmények befejezése után a közletről és távolról szép számban érkezett vendégek nagy része a lelkészi hajlék patriarkális otthonában az őszinte testvériség asztalánál telepedett le, hogy ott is bizalmas, szeretetteljes egyetértésben élvezze a lélek újjászülő örömeit!

A délutáni órákban újból nagy számmal összesereglett híveknek *Hódy Gusztáv* vasmegyeri születésű, székelyi lelkésztársunk hirdette kedves visszaemlékezésekkel s őszinte érzésekkel átszótt tartalmas beszédben a Krisztus evangéliumát!

Este hat órai kezdettel az új iskolai teremben műkedvelői előadással kapcsolatos műsoros estélyen szórakozott az ünneplő közönség! *Ziebold Istvánné* úrnő a magyar Hiszekegyet szavalt teljes átértéssel s a vasmegyeri ifjúsági énekkar pedig összhangos előadásban igazi lelkesedéssel fejezte ki a Magyar Hiszekegy rendíthetetlen hitről tanuskodó erőteljes igéit!

Hendzsel Bertalan helybeli tanító pontos és szakavatott tanítása mellett feledhetetlen hatást keltve adta elő a vasmegyeri ifjúság az „Erdő” című 1 felvonásos színjátékot. Ez a darab a maga tartalmigazdagságával, romlatlan, hazafias irányt mutató világos célzatával csak-

ugyan méltó arra, hogy a falusi ifjúság érzését ezzel nemesítse, ismeretét gazdagítsa s magyar nemzeti hitét pedig minél gazdagabb mértékben növelje! Majd *Ziebold István* úr adta elő gyűjtő hazafias érzéssel Kozma Andornak „A karthágói harangok” című költeményét! A költemény minden egyes gondolata mélyen véssődött a figyelmes hallgatóság lelki világába!

Kellemesen hatottak *Szentpéteri József* kéki tanító irredenta dalai *Beker Ernő* vasmegyeri áll. tanító zenekisérete mellett!

Az estély programjába imponáló komolysággal illeszkedik be dr. *tolcsvai Bónis Ferenc* kir. ügyész remek szabadelőadása a „Harangról”. Rámutat az igazság hangján a harang egyháztársadalmi s nemzeti jelentőségére, melyet mindenkor, de főleg a háború vérzivataros idején tiszteletreméltó komolysággal emelt ki a hétköznapi események köréből a rendkívüli idők parancsoló szükséglete.

A nagy és komoly lelki hatások alatt álló közönség gyönyörködtetésére szolgált *Kecskés Mihályné* úrnő vidám monológja a közvetlen előadás üde bájával és derűs hangulatával.

A gazdag műsort a lelkesedés tüzeiben egő közönség fejezte be a Szózat szívet-lelket átható éneklésével; mintegy pecsétet tett érzelme gazdag megnyilatkozásával arra az örök igazságra, melyet a magyarnak feledni sohasem lehet:

„Aldjon vagy verjen sors keze...
Itt élned, halnod kell!”

Az ős magyar, Árpádkori község falai közt így olvadt egybe a harangavatáson a szívek vallásos és hazafias érzülete; s így lett a virágvásárnap községünkben az Isten dicsőségének magasztos, szent napja! **Melkó István.**

Különfelek

Dr. Baltazár Dezső püspökünket hazaérkezése alkalmából egymásután üdvözlük különböző egyházi testületeink. Igen ünnepélyes volt az a fogadtatás, amelyben a debreceni pesbiterium részeseitette f. hó 18-án délután, amikor is Nagy József főgondnok mondott szép beszédet, rámutatván arra az óriási munkára, amelyet püspökünk odakinn végzett kíséreljével együtt. Püspökünk meghatottan köszönte meg a méltányló szavakat, hivatkozván arra, hogy ha semmi egyéb eredménye nem lett volna is munkájának, odakinn való szolgálatával mindenestre példát mutatott. Tiszteletteljes volt a magyarországi református tanítók népes küldöttségének tisztelgése, amelynek tolmácsolója Dobó Sándor egyesületi elnök volt. Püspökünk a válaszában szeretettel utalt arra a régi kapcsolatra, finom szálra, amely őt a tanítósághoz fűzi. — Felette bensőséges volt f. hó 20-án a

lelkésztestületben való fogadtatás, ahol Uray Sándor moderátor volt az egybegyűlt atyafiak szónoka, aki is a 91. zsoltár felolvasása után mondott üdvözlés kapcsán vázolta a püspökünk távollétében történt eseményeket. Püspökünk megköszönte az üdvözlő szavakat s még inkább azokat a szívből fakadó imádságokat, amelyek a testület tagjai lelke sugallatából fakadva, erejét, munkásságát fokozták a messze idegenben. Odakinn mindig szeme előtt tartotta, hogy órá néznek, ezért a kollégium javának munkálása közben szolgált és világotlatta a kollégium által képviseli szellem ható erejét. Különösen mély hatást váltottak ki azok a szavai, amelyek a bibliával való közösségéről számoltak be a lelkek legmélyéig hatolva.

A pusztakócsi ingatlan eladása ügyében, e lap előző számában adott felvilágosításokkal kapcsolatban, egyik jóakaróm, — ilyen mindig akad — arra figyelmeztet, hogy azért mégis engem tartanak sokan az ingatlan elidegenítése okának, mert az egyesség megkötését az igazgatótanács jegyzőjének a ténye tette kikerülhetetlenné. Ugyanis — közli a jól informált jóakaróm — az egyezséget azért kellett megkötöni, mivel a két alsóbb bíróságnak a kollégiumra nézve kedvező ítélete után a kuria bizonyítas kiegészítést rendelt el abban a tekintetben, hogy a Gyöngyével folytatott alkudozásokra vonatkozó gazdasági tanácsvégzéseket az egyházkerületi főhatóság valóban jóváhagyta-e. Már pedig a jóváhagyás csakugyan megtörtént olyan módon, hogy az igazgatótanács gazdasági albizottsága, illetőleg referens jegyzője, ezekre a végzésekre nem hívta fel az egyházkerületi főhatóság figyelmét, hanem a kisebb jelentőségű ügyek közt ezeknek is jóváhagyását proponálta. Megnyugtathatom a jóakarómat, hogy ezen az úton sem csattan rajtam a felelősség. Mert bár a referens eljárását nem tartom helytelennek s kizártnak mondtam mindig, hogy emiatt a kollégium pervesztes lehessen és így eszem ágában sincs szerintem nem létező hibát másénak tüntetni fel: a való tényállás kedvéért meg kell mondanom, hogy az igazgatótanács jegyzői teendőit akkor még nem én láttam el és én csak 1920-ban vállalkoztam erre a sokkal több munkával mint babérral járó feladatra. A más tényéért pedig, bárha azt helyeslem is, felelős nem vagyok. Sz. Kun Béla egyházkerületi tanácsbíró.

A mezőtúri református gimnázium fenntartótestületének megbízásából az intézet egyik tanára, Nagy Miklós, részt vett a folyó év április 6-tól április 10-ig tartó berlini nemzetközi nevelésügyi kongresszuson. A kongresszust a humanisztikus gimnázium hívei rendezték. Négy nap alatt 27 előadás és a csatlakozó vitatkozások keretében megtárgyalták a világszerte lassan háttérbe szoruló gimnáziumok összes égető problémáit.

Ötvenéves lelkeszi jubileum. Vadász Pál sajszentpéteri lelképásztor a napokban töltötte be

lelkési működésének ötvenedik évfordulóját. Az ünnepelt 26 évig volt esperes.

Szavazatbontás. A Tiszántuli egyházkerületben elrendelt szavazás eredménye az, hogy egyházkerületi lelkési tanácsbíróul dr. Lencz Gézát, a debreceni leányközépiskola tanárképviselőjéül dr. Hettesheimer Ernőt választották meg gyűlekezeteink. Ad multos annos!

Erettségi vizsgálati elnökök lesznek Debrecenben a fiúgimnáziumban dr. Baltazár Dezső, a leánygimnáziumban dr. Erdős József, Békésen dr. Erdős Károly, Hajduböszörményben dr. Pap Károly, Hajdunánáson dr. Lencz Géza, Hódmezővásárhelyen dr. Dóczy Imre, Karcagon dr. Dóczy Imre, Kisujszálláson Karai Sándor, Mezőtúron dr. sz. Kun Béla. Kormányképviselők lesznek Debrecenben a fiúgimnáziumban dr. Maday Gyula bpesti főgimn. tanár, nemzetgyűlési képviselő, a leánygimnáziumban Kiss Ferenc egyetemi tanár, Békésen Koczogh András bpesti II. ker. áll. reálisk. tanár, Hajduböszörményben Bene Kálmán csurgói reálgimn. tanár, Hajdunánáson dr. Kéky Lajos bpesti színművészeti tanár, Hódmezővásárhelyen dr. Schmidt Henrik szegedi egyetemi tanár, Karcagon dr. Erdélyi Lajos polgári iskolai tanárképző intézeti tanár, Kisujszálláson dr. Kosztolányi Zoltán miskolci reálgimn. tanár, Mezőtúron dr. Bartók György szegedi egyetemi tanár.

Adomány. Márk Endre koll. és ker. ügyész szülőfalujának, Komlódtótfalunak lelkészétől értesülvén arról, hogy e kicsiny egyház toronygomb készítés és templomának tataroztatása előtt áll, e célra küldött egymillió koronát; ugyanő pár éve létesített s nevét viselő alapítványát szintén egymillióval növelte. (Mt. 5¹⁶).

Lelkészeiktatás Szatmáron. Virágvasárnapján volt Debreczeni István lekipásztor ünnepélyes beiktatása Szatmáron. A beiktatást Széll György esperes végezte apostoli buzgósággal. A felemelő aktusra vidékről tíz lekipásztor gyűlt egybe. Az Úr legyen hű pásztoraival az új munkamezőn!

Adomány. N. N. a debreceni református theologusok iratterjesztő akciójára egy millió koronát adományozott. Köszönettel átvettük. Dr. Erdős Károly felügyelő tanár. Követésre méltó példa.

Lelkészeválasztás. A sárándi gyülekezet f. hó 19-én igen nagy szótöbbséggel megválasztotta lelkészéül Nagy Lajos debreceni hitoktatót. A megválasztott lelkész egyike az újabb generáció legtehetségesebbjeinek, legszorgalmasabbjainak, tehát azoknak, akikben Isten, hozzánk való kegyelméből és jókedvéből, sok reménységet mutat anyaszentegyházunk számára. A mennyei Atya, akinek hatalma mindenre elégséges, váltsa valóra ez ígéreteket szent Neve dicsőségére!

Párisban a magyar ág. h. evangélikusok nagy-pénteken és húsvét vasárnapján istentiszteletet tartottak.

Konfirmációi oktatásra legalkalmasabb

és a gyakorlatban leg-
jobban bevált tankönyvek

Soltész János:

Konfirmációi Káté

Átnézte és átdolgozta
Soltész Elemér tábori püspök.
Hetedik kiadás.

Ez a legegyszerűbb, legjobban érthető és leg-
könnyebb, de mégis legjobb, konfirmációra
előkészítő káté.

Alapára K — 50. Mai szorzószám 7000.
Bolti ára tehát K 3500.—

Nagy István:

Konfirmációi Káté

Igen elterjedt, rövid, világos
kézikönyv.

Alapára K — 20. Mai ára 1400 K.

Legjobb, legszebb és legolcsóbb
konfirmációi ajándék

Dr. Erdős Károly:

Az én vallásom

Vászonba kötve — amig a
második tizezerből a készlet
tart — darabja 5600 korona.

Tömeges vétel esetén jelentékeny
árengedmény a kiadónál

„Méliusz”
könyvkereskedés

Debrecen,
Ferenc József-ut 26.